

Rozdział 5. Regulacja paneuropejska

Doświadczenia państw członkowskich Unii Europejskiej (przedstawione w rozdziale 4) w poddawaniu sektora energetycznego regułom rynkowym, ukazują związek, jaki istnieje pomiędzy postępem w liberalizacji na rynkach krajowych a stosowanymi regulacjami. Otwarte krajowe rynki energii mają stworzyć wspólnotę europejskiego rynku energii elektrycznej i gazu, co jest przecież celem unijnej polityki energetycznej. Traktat Europejski¹⁾ ustanawiający Unię Europejską wskazał kierunek rozwoju tj. dążenie do pełnej integracji państw członkowskich.

Realizacja misji regulacyjnej tylko przez dane państwo jest w tym dążeniu nieodzowna, przy czym jest ona inspirowana (prawo wspólnotowe) i przede wszystkim wspomagana działaniami instytucji unijnych. Jakże to są instytucje, czy unijne, instytucjonalne rozwiązania wyczerpują zagadnienie, umownie mówiąc, zewnętrznego otoczenia regulacyjnego wobec państw członkowskich? Czy też, ze względu na ogromne znaczenie z jednej strony i złożoność materii regulacyjnej z drugiej, nie należy na tym poprzestawać i promować wszystkie możliwe formy wspomagania procesu tworzenia jednolitego rynku energii? W odpowiedzi na to pojawiają się zarówno pewne branżowe przedsięwzięcia (chociażby typu Europejskiego Forum Regulacji Sektora Energii Elektrycznej, tzw. Forum Florenckie) jak i ciekawe regionalne inicjatywy. Zatem i ich rolę należy objaśnić.

Jedną z silnych dominant kształtowania się europejskiego rynku energii jest kwestia bezpieczeństwa i ciągłości dostaw energii. To powoduje konieczność objęcia współpracą energetyczną także państw nie wchodzących w skład UE, m.in. w ramach Europejskiego Obszaru Gospodarczego czy Karty Energetycznej. Czego konkretnie to dotyczy i w jaki sposób się to odbywa, to kolejne zagadnienia interesujące autorów.

Są jeszcze takie międzynarodowe przedsięwzięcia, jak np. Organizacja Współpracy Gospodarczej i Rozwoju (OECD) oraz Międzynarodowa Agencja Energii (IEA), ich analizy i raporty, które mają również regulacyjne konsekwencje.

Na koniec kluczowe pytanie: czy te wszystkie wymienione instytucje, porozumienia i organizacje – formalne i pozaurzędowe przedsięwzięcia – można traktować jako swoisty „panaeuropejski system regulacji” i jaka może być jego przyszłość?

Wszystkie te kwestie są przedmiotem kolejnej części książki, której celem jest przybliżenie Czytelnikowi *zasad* funkcjonowania paneuropejskiego systemu regulacji energetyki, choć użyte określenie *zasad* jest, być może, w tym miejscu określeniem zbyt daleko idącym. Zamiarem autorów jest bowiem przedstawienie różnych istniejących zależności pomiędzy instytucjami struktur UE i instytucjami o innym charakterze, które należy traktować jako trwałe elementy tworzonego europejskiego ładu regulacyjnego. Z tego punktu widzenia interesujące są formy wzajemnego oddziaływania oraz zakres zagadnień będących przedmiotem rozwiązań ujednolicających europejski rynek energii.

5.1. Wspólnoty Europejskie i ich organy oraz instrumenty

Podstawowymi instytucjami Wspólnot Europejskich²⁾ są: Rada Unii Europejskiej, Rada Europejska, Parlament Europejski, Europejski Trybunał Sprawiedliwości oraz

¹ OJ z 24.12.2002 r., C 325.

² Charakter, sposób działania i zakres kompetencji poszczególnych instytucji nie będą szczegółowo prezentowane, gdyż nie jest to celem niniejszego opracowania. Więcej informacji nt. zagadnień systemo-

Komisja Europejska (w jej strukturach umiejscowione są takie jednostki jak np. Dyrekcja ds. Transportu i Energetyki, Dyrekcja ds. Konkurencji oraz Dyrekcja ds. Podatków).

Rada Unii Europejskiej (RUE) to organ, którego zadaniem jest sprawowanie ogólnego kierownictwa politycznego³. W jego skład wchodzi ministrowie rządów państw członkowskich (w zależności od omawianego problemu państwo członkowskie reprezentowane jest przez odpowiedniego ministra). Posiada wyłączną kompetencję prawodawczą, jednak należy pamiętać, że działalność prawotwórcza RUE uzależniona jest od inicjatywy ustawodawczej Komisji.

W skład **Rady Europejskiej** wchodzi szefowie państw i rządów. Rada Europejska określa na podstawie sprawozdań Rady Unii Europejskiej wytyczne dla polityki gospodarczej państw członkowskich.

Rola **Parlamentu Europejskiego** jest zasadniczo ograniczona do udziału w procesie legislacji. W ten sposób Parlament Europejski wywiera wpływ na kształt przyszłych uregulowań. Jego rola wzrasta⁴.

Kolejnym organem, który odgrywa olbrzymią rolę w funkcjonowaniu Wspólnoty Europejskiej jest **Europejski Trybunał Sprawiedliwości (ETS)**. Podstawowym zadaniem ETS jest zapewnienie jednolitego stosowania prawa wspólnotowego we wszystkich państwach członkowskich. Sprawuje on również kontrolę nad ważnością i legalnością aktów prawa wtórnego, oraz interpretuje traktaty założycielskie.

Komisja Europejska jest przede wszystkim strażnikiem traktatów założycielskich i prawa wtórnego⁵ (art. 211 Traktatu ustanawiającego Wspólnotę Europejską)⁶, jednak jej rola nie ogranicza się do funkcji wykonawczych. Jako jedyna instytucja w UE posiada wyłączone prawo inicjatywy ustawodawczej⁷, tak więc wpływ Komisji na kształtowanie polityki WE jest bardzo duży. To na niej spoczywa rola „koordynatora” działań podejmowanych przez państwa członkowskie.

Waga działań poszczególnych organów czy też instytucji jest zróżnicowana nie tylko ze względu na siłę oddziaływania, ale również ze względu na obszar, na który wywierany jest wpływ. System zależności pomiędzy organami oraz instytucjami, a także zróżnicowanie w oddziaływaniu na podsektory zaczyna tworzyć już pewien system regulacji, w którym bardzo dużą (jeśli nie największą) rolę odgrywa Komisja. Istota podstawowych relacji została przedstawiona na rysunku 5.1.

wych Unii Europejskiej znajduje się m.in. w: *Prawo Unii Europejskiej. Zagadnienia systemowe* pod red. J. Barcza, Wydawnictwo Prawo i Praktyka Gospodarcza, Warszawa 2002.

³ Do obowiązków RUE należy podejmowanie decyzji w sprawach realizacji celów traktatowych oraz koordynacja polityk gospodarczych państw członkowskich (art. 145 TWE), zwłaszcza w zakresie gospodarki rynkowej, konkurencji oraz wymogów unii gospodarczej i walutowej.

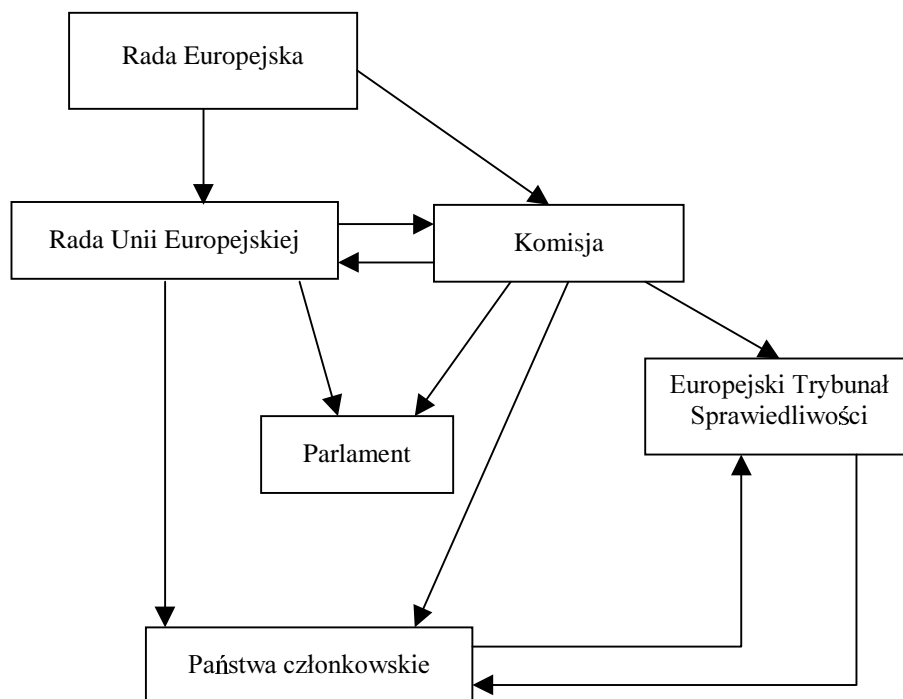
⁴ Patrz art. 28 Dyrektywy 2003/54/WE i art. 31 Dyrektywy 2003/55/WE (obowiązek składania sprawozdań Parlamentowi Europejskiemu przez Komisję).

⁵ Prawo wtórne to przepisy wydawane na podstawie upoważnień zawartych w traktatach (które nazywane są prawem pierwotnym).

⁶ *Prawo Unii Europejskiej. Zagadnienia systemowe*, red. J. Barcz, Wydawnictwo Prawo i Praktyka Gospodarcza, Warszawa 2002, str. 166.

⁷ Rada Unii Europejskiej może zażądać od Komisji podjęcia prac nad określonym zagadnieniem oraz przedstawienia stosownego aktu prawnego.

Rysunek 5.1. Schemat głównych instytucji unijnych

Źródło: opracowanie własne DIEiSP URE.

Traktat ustanawiający Wspólnotę Europejską w art. 3 (1) (u) włączył do polityk wspólnotowych energetykę, co w praktyce oznacza szczególne zainteresowanie Wspólnoty, a w szczególności Komisji Europejskiej tą dziedziną.

W obszarze *energii* identyfikowanie wpływów regulacyjnych na zachowania państw członkowskich UE jest szczególnie trudne, ze względu chociażby na znaczne opóźnienia we włączaniu energii w wewnętrzny rynek, niedawno wprowadzone podstawowe regulacje prawne, czy też silne narodowe opory przed rezygnacją z wysokiej autonomii energetycznej.

W większości państw członkowskich kształtowanie polityki energetycznej zwykle należy do parlamentu lub rządu. Podobny układ można zaobserwować w przypadku instytucji unijnych. Decyzje o charakterze politycznym zapadają na poziomie Rady Unii Europejskiej. Komisja Europejska – pełniąca *de facto* funkcję regulatora – jest zwykle wykonawcą idei Rady⁸⁾, aczkolwiek to przekładanie idei na język prawa i późniejsze jego egzekwowanie stanowi o kluczowej pozycji tego organu.

Dyrektywy tworzące ramy prawne funkcjonowania jednolitego rynku energii elektrycznej i gazu nakładają na Komisję szereg obowiązków, co w połączeniu z uprawnieniami Komisji wynikającymi z traktatów założycielskich doprowadziło do funkcyjono-

⁸ Zależność ta bardzo dobrze widoczna jest przy konstrukcji projektu dyrektywy w sprawie opodatkowania energii i produktów energetycznych. Rada na spotkaniu w marcu 2002 r. w Barcelonie zwróciła uwagę na konieczność równoległego prowadzenia prac nad projektami dyrektywy w sprawie opodatkowania energii i produktów energetycznych oraz nowelą dyrektywy w sprawie wspólnych zasad wewnętrznego rynku elektroenergetycznego. Komisja zastosowała się do powyższych zaleceń.

wania tego organu w ramach jednolitego rynku energii elektrycznej i gazu jako administratora czy też może raczej regulatora posiadającego głównie funkcje kontrolno-analityczne. Przyznanie Komisji ww. uprawnień okazało się konieczne, gdyż jak pokazały dotychczasowe doświadczenia, nie tylko same przedsiębiorstwa dążą do zachowania *status quo*; problemy z implementacją dyrektyw występują również po stronie organów państw członkowskich.

Dyrektywy energetyczne ustanowiły generalne ramy i wprowadziły zasady konkurencji na rynku energii, ale zgodnie z zasadą subsydiarności, pozostawiły państwom członkowskim wiele szczegółowych kwestii o charakterze wykonawczym i technicznym do interpretacji. Powoduje to zawsze wiele trudności, szczególnie jeżeli wiąże się z przypisaniem krajowym instytucjom regulacyjnym zróżnicowanych zakresów kompetencyjnych. Ponadto mimo decyzji o utworzeniu jednolitego rynku energii, wbrew powszechnym oczekiwaniom, w dyrektywach niewiele miejsca poświęcono kwestii transgranicznej wymiany energii. Wszystko to zwiększało ryzyko fragmentaryzacji i wyłączenia się nie jednego, lecz kilkunastu rynków energii. Komisja widząc konieczność współpracy między państwami członkowskimi w ramach nowego obszaru działalności, jakim stała się regulacja rynków energii, jako priorytet swych działań przedstawiła stworzenie odpowiednich warunków umożliwiających wymianę opinii i doświadczeń mających udział w procesie stron oraz komunikowanie się z nią⁹.

Można uznać, że idea współpracy wynikała z czystego pragmatyzmu i potrzeby sytuacji. Dążenie to przyjęło na tyle konkretną formę, że zaczęto określać stosowaną przez Komisję Europejską *metodę koordynacji procesu liberalizacji rynku energii jako regulację poprzez współpracę*¹⁰. Dowodzi tego powstanie, m.in. z inicjatywy Komisji, nieformalnych płaszczyzn dialogu pomiędzy Komisją, a uczestnikami procesu liberalizacji – krajowymi instytucjami regulacyjnymi, operatorami sieci, przedsiębiorstwami energetycznymi i ich organizacjami (CEER, Fora Florenckie i Madryckie i in.). Poruszane są tam kwestie zasadnicze dla tworzenia jednolitego rynku energii, jak dostęp do sieci, taryfikacja, traktowanie usług pomocniczych, obowiązek świadczenia usług przesyłowych. Dotychczasowe doświadczenia wskazują, że Komisja Europejska formalnie nie zobligowana do korzystania z przedstawianych jej w ten sposób opinii, bardzo poważnie je traktuje, aktywnie bierze udział w tego rodzaju spotkaniach i uważa je za niezwykle ważny instrument realizacji polityki energetycznej.

Liberalizacja rynków energii oznacza konieczność spełniania zasad rynku wewnętrznego oraz unijnego prawa konkurencji. Oznacza także konieczność *współdziałania wewnątrz Komisji* w procesie regulacji. Oprócz *Dyrektoriatu ds. energii i transportu*, zagadnieniami rynku energii zajmują się również *Dyrektoriaty ds. podatków* oraz *ds. konkurencji*. Dużą moc oddziaływania posiada zwłaszcza ostatni z nich, gdyż na podstawie unijnego prawa konkurencji, pełniącego komplementarną rolę w procesie liberalizacji rynków energii, dysponuje bardzo silnymi narzędziami ingerowania, a decyzje wydawane na tej podstawie odnoszą się nie tylko do ogólnych założeń funkcjonowania rynków energii, ale też do działalności poszczególnych przedsiębiorstw energetycznych.

Wśród uprawnień udzielonych Komisji na mocy traktatów założycielskich warto wymienić wspólnotową politykę konkurencji, która realizowana jest w czterech głównych obszarach kompetencyjnych: *polityka antytrustowa* (zapobieganie porozumieniom ograniczającym konkurencję i zapobieganie wykorzystywaniu pozycji dominującej), *kontrola fuzji i przejęć* (zapobieganie uzyskiwaniu dominującej pozycji na rynku w drodze fuzji i przejęć), *liberalizacja rynków* (wprowadzanie mechanizmów konkurencji w

⁹ 2nd Forum of European Electricity Regulation, Florence, October 8th and 9th, 1998.

¹⁰ P. Cameron, *Competition in Energy Markets. Law and Regulation in the European Union*, Oxford University Press, Oxford 2002, str. 53.

sektorach monopolistycznych), *kontrola pomocy państwa* (kontrola instrumentów polityki wewnętrznej krajów członkowskich, które mogłyby wypaczać konkurencję na wspólnym rynku). W okresie wzmożonych wysiłków zmierzających do liberalizacji rynków energii i gazu w krajach Unii Europejskiej, Komisja w coraz szerszym zakresie wykorzystuje przyznane jej kompetencje do działań o charakterze regulacyjnym wobec sektora energii i gazu. Przykłady takich zachowań wobec sektora zawarte są w poniższej ramce. Wynika z nich, iż wpływ na funkcjonowanie sektora elektroenergetycznego czy też gazowniczego jest realnie większy niż mogłoby się wydawać z samej lektury przepisów, przez co następuje powolna ewolucja Komisji w kierunku rzeczywistego regulatora rynku. Dodatkowo, jak wynika chociażby z pierwszego przykładu zamieszczonego w ramce, wpływ działań Komisji rozciąga się również na państwa nie będące członkami UE.

Przykłady realizacji polityki konkurencyjnej wobec przedsiębiorstw sektora energii elektrycznej i gazu

W lipcu 2001 r. Komisja rozpoczęła postępowanie wobec 30 norweskich producentów gazu, argumentując niezgodność zawartych porozumień z europejskim prawem o konkurencji. W lipcu 2002 r. Komisja Europejska zawarła porozumienie z norweskim zrzeszeniem eksporterów gazu Gas Negotiation Committee **GFU** w sprawie łączonej sprzedaży norweskiego gazu na rynek UE. Norsk Hydro i Statoil, stali członkowie GFU, zobowiązali się do zaprzestania łączonej sprzedaży gazu i przeznaczenia 15,2 mld m³ (13 mld m³ Statoil i 2,2 mld m³ Norsk Hydro) do sprzedaży wyłącznie nowym odbiorcom w okresie 4 lat (do września 2005 r.), co odpowiada ok. 5% wolumenu obrotu norweskim gazem. Norwegia odpowiada za 10% całej konsumpcji gazu w UE.

Podobne porozumienie zawarte zostało w kwietniu 2003 r. z duńskim przedsiębiorstwem gazowniczym **DONG** i zrzeszeniem producentów **DUC** (*Danish Underground Consortium*), w skład którego wchodzi m.in. Shell, AP Moller, Chevron Texaco. Oba podmioty kontrolują 90% produkcji na duńskim rynku. Porozumienie przewiduje zaprzestanie wspólnej sprzedaży oraz zniesienie klauzul wyłączności (pierwszeństwa) dostaw gazu dla DONG, który jest monopolistą w Danii oraz eksporterem na rynki Niemiec i Szwecji. DUC zaoferuje 7 mld m³ gazu wyłącznie nowym klientom w ciągu 5 lat począwszy od stycznia 2005 r. (1,4 mld m³ rocznie, czyli 17% całkowitej produkcji). DONG zobowiązał się ponadto usunąć zapisy w kontraktach, które przewidywały możliwość zmniejszenia odbioru gazu od DUC gdyby ten zaczął sprzedawać gaz bezpośrednio. Porozumienie z Komisją Europejską ułatwia dostęp gazu z duńskich złóż na morzu północnym na rynki państw UE oraz otwiera rynek duński na konkurencyjny gaz z Europy. DONG uzyska łatwiejszy dostęp do informacji w sprawie korzystania z sieci rurociągów złożowych.

W kwietniu 2003 r. zakończone zostało postępowanie w sprawie skargi US Oil (oddział norweski) na holenderski koncern gazowy **Gasunie** za odmowę dostępu do sieci. Gasunie zobowiązało się publikować za pośrednictwem internetu wielkości mocy przesyłowych w punktach wejścia i wyjścia z sieci systemowej oraz informacje o wolnych mocach przesyłowych, co zmniejszałoby koszty bilansowania systemu. Ponadto Gasunie zobowiązuje się umożliwić zawieranie krótkoterminowych (jednodniowych) kontraktów transportowych, umów na dostawy przerywane oraz udostępnić tablicę ofert umożliwiającą spółkom handlowym składanie zagregowanych wniosków dostępu do sieci i bilansowania.

W marcu 2002 r. Komisja umorzyła postępowanie w sprawie nadużycia pozycji dominującej przez spółkę **Interconnector** UK Ltd. zarządzającą połączeniem międzysystemowym pomiędzy Wielką Brytanią i Belgią. Komisja uznała, że wzrost cen w Wielkiej Brytanii po

uruchomieniu łącznika międzysystemowego (tzw. interkonektora) wynikał z uwarunkowań strukturalnych (różnica w stopniu zliberalizowania rynku Wielkiej Brytanii i UE). Postępowanie wyjaśniające dotyczyło sytuacji ze stycznia 2001 r., kiedy to operator przez 9 dni uniemożliwił import gazu z kontynentu na rynek brytyjski, mimo że ceny w Wielkiej Brytanii były już wyższe niż na kontynencie. Komisja sprawdzała trzy aspekty: (1) czy angielskie spółki handlowe, z których część prowadzi również działalność wydobywczą, weszły w zмовę, aby odciąć brytyjski rynek od tańszego gazu z Europy; (2) czy wymagania techniczne związane z eksploatacją łącznika rzeczywiście wymagają tak restrykcyjnych i dokładnych procedur przydziału przepustowości, (3) czy belgijski operator sieciowy (wówczas był nim jeszcze DISTRIGAZ) blokował możliwość przesyłu gazu z kontynentu do Anglii. Komisji nie udało się znaleźć wystarczających dowodów, że do zмовы rzeczywiście doszło, ale w wyniku postępowania Interconnector UK Ltd. wprowadził bardziej elastyczne warunki kontraktowania przepływów gazu między systemami brytyjskim i kontynentalnym (krótsze okresy rezerwacji, możliwość poddzierżawienia zakontraktowanych przepustowości).

We wrześniu 2002 r. Komisja skłoniła francuskie **EdF Trading** i niemiecki **WINGAS** (spółka BASF i GAZPROM) do zmiany swoich długoletnich umów na dostawy gazu do Niemiec, które przewidywały klauzule utrudniające sprzedaż gazu przez EdF Trading nowym graczom na rynku niemieckim, co prowadziło do nierównych warunków konkurencji i tworzenia barier wejścia na niemiecki rynek.

W 2001 r. w wyniku postępowania Komisji Europejskiej uwolniono zarezerwowane wcześniej moce przesyłowe połączeń międzysystemowych Niemiec, Danii i Norwegii, które umożliwiały spółkom takim jak E.ON, Statkraft i Elsam utrzymanie dominującej pozycji na rynkach Niemiec i Danii. Rezerwacja przez Statkraft i Elsam kabla energetycznego łączącego systemy Norwegii i Danii miała obowiązywać 20 lat i obejmować 60% mocy przesyłowych, rezerwacja dla E.ON i Statkraft obejmowała okres 25 lat i pozostałe 40% mocy.

W czerwcu 2000 r. Komisja uwarunkowała zgodę na fuzję niemieckich operatorów systemowych VEBA i VIAG od uwolnienia rezerwacji mocy przesyłowych na połączeniach międzysystemowych. Bez interwencji Komisji połączenia międzysystemowe w Niemczech byłyby zablokowane w 80% przez duopol VEBA/VIAG i RWE/VEW.

Komisja badała również metodologię stosowaną w przydziale mocy przesyłowych na połączeniu systemów Wielkiej Brytanii i Francji. Połączenie używane było na potrzeby EdF, który eksportował energię elektryczną do Wielkiej Brytanii (EdF zaopatruje w energię elektryczną Londyn). Po wygaśnięciu umowy między operatorami połączenia, spółki te same zwróciły się do Komisji o opinię, po której ustalono, że przydział mocy przesyłowych od 2001 r. odbywać się będzie w drodze ofert (przetargu) – 1 500 MW na trzy lata w blokach 50 MW, 350 MW rocznie w blokach 1 MW, a 150 MW w licytacjach dziennych w blokach 1 MW. Obecnie Komisja bada zasady rezerwacji mocy przesyłowych połączeń systemów pomiędzy Niemcami i Belgią, Francją i Hiszpanią oraz Belgią i Holandią. W tym ostatnim przypadku połączenie ma ogromną przepustowość, ale wysokie ceny na rynku wewnętrznym Holandii powodują presję na import z Belgii, co prowadzi do zatorów przesyłowych.

W kwietniu 2002 r. Komisja wszczęła postępowanie wyjaśniające w sprawie przyznania uprzywilejowanego statusu (nieograniczonych gwarancji państwowych) francuskiemu potentatowi na rynku energii elektrycznej **EdF**. Komisja stara się wyjaśnić, czy zaangażowa-

nie państwa jest proporcjonalne do zakresu zobowiązań publicznych nałożonych na EdF. W szczególności zastrzeżenia Komisji budzą gwarancje państwowe na działalność nie mającą charakteru zobowiązania publicznego (np. wytwarzanie i dystrybucja energii poza granicami Francji).

Źródło: *European Commission Press Room*.

Bardzo istotną sferą oddziaływania regulacyjnego Komisji na państwa członkowskie jest *sprawdzanie stopnia implementacji poszczególnych dyrektyw* w terminach w nich określonych. W sytuacji stwierdzonego uchylania się państw członkowskich od tego obowiązku, Komisja kieruje sprawę do ETS.

Kolejnym przykładem więzi regulacyjnych łączących Wspólnotę z jej członkami są *obowiązki informacyjne*. Jednym z pierwszych obowiązków państw członkowskich względem Komisji i innych instytucji wspólnotowych był obowiązek – spoczywający na przedsiębiorstwie energetycznym – przekazywania danych o wysokości cen energii elektrycznej i gazu dostarczanych do poszczególnych grup odbiorców¹¹⁾. Pozwoliło to ocenić stopień zróżnicowania tych cen w poszczególnych krajach oraz umożliwiło ocenę dystansu istniejącego zarówno pomiędzy państwami członkowskimi, jak i innymi państwami, m.in. Stanami Zjednoczonymi.

Szczególna rola regulacyjna Komisji Europejskiej w tworzeniu rynku energii elektrycznej widoczna jest w przypadku uprawnień sformułowanych w art. 24 Dyrektywy elektroenergetycznej 96/92/WE. Komisja otrzymała kompetencje do oceny zasadności i wysokości kosztów okresu przejściowego (ang. *stranded costs*) w poszczególnych państwach członkowskich. Odbywa się to w formie decyzji, które następnie publikowane są w Oficjalnym Dzienniku Wspólnot Europejskich (ang. *Official Journal of the European Communities*). Jest to jedna z trudniejszych kwestii, należy bowiem rozstrzygnąć zarówno pewne sprawy cywilno-prawne, jak też, przede wszystkim, ekonomiczne polegające na kompensowaniu strat należnych korzyści z tytułu zawarcia kontraktów długoterminowych, które to umowy tworząc barierę konkurencyjnego rynku, są rozwiązywane z mocy prawa.

Komisja Europejska przyjęła 26 lipca 2001 r. „Komunikat odnoszący się do metodologii przyjętej dla potrzeb analizy pomocy państwa związanej z kosztami okresu przejściowego” (*Commission Communication relating to the methodology for analysing State aid linked to stranded costs*).

Wydaje się, że to uprawnienie Komisji jest jednym z ważniejszych, gdyż bezpośrednio wpływa na poziom cen za energię elektryczną i gaz, istniejący w danym państwie członkowskim. Ponadto uznanie kosztów okresu przejściowego za uzasadnione powoduje dopuszczenie do wykorzystania przez sektor pomocy państwa, co zawsze powoduje zniekształcenie rynku konkurencyjnego.

Duże znaczenie dla rozwoju rynków energii mają również sporządzane przez Komisję *raporty*¹²⁾, wymagane przez przepisy kilku dyrektyw¹³⁾, pozwalające ocenić postęp w restrukturyzacji sektora i liberalizacji rynku energii oraz zdiagnozować pojawiające się przeszkody. Są one sporządzane głównie na podstawie informacji uzyskiwanych od państw członkowskich, zobligowanych przepisami dyrektyw do ich dostarczenia.

¹¹ Obowiązek ten wynika z Dyrektywy Rady 90/377/EWG z 29 czerwca 1990 r. w sprawie procedur Wspólnoty mających na celu zwiększenie przejrzystości cen gazu i energii elektrycznej dla przemysłowych i indywidualnych odbiorców.

¹² Przykładem może być benchmarking.

¹³ Np. Dyrektywy 90/377/EWG i 96/92/WE.

Obowiązki informacyjne państw członkowskich względem Komisji są bardzo obszerne, nie mniej jednak jest to jeden z podstawowych instrumentów pozwalających na sprawdzenie wypełniania przez państwa członkowskie różnych powinności i tym samym pozwalają Komisji na monitorowanie rozwoju konkurencyjności rynków. W tabeli 5.1 dokonano zestawienia tych obowiązków zawartych w różnych dyrektywach i rozporządzeniu.

Tabela 5.1. Obowiązki informacyjne państw wobec Komisji Europejskiej: źródło prawa i zakres informacji

Energia elektryczna	Gaz
<p>Dyrektywa 96/92/WE</p> <ul style="list-style-type: none"> - informacja nt. zdolności wytwórczych/przesyłowych - kryteria uprawnionych wytwórców <p>Dyrektywa 90/547/EWG</p> <ul style="list-style-type: none"> - złożone wnioski o przesył energii - zawarte umowy na przesył energii - przyczyny niepowodzenia negocjacji <p>Dyrektywa 2003/54/WE</p> <ul style="list-style-type: none"> - wszystkie środki przyjęte w celu realizacji zobowiązań publicznych włączając w to ochronę konsumenta - wyniki nadzoru nad bezpieczeństwem zaopatrzenia - informacja o przyjętych przepisach technicznych - zastosowanie środków ma wypadek kryzysu na rynku energetycznym - import energii elektrycznej w kategoriach fizycznego przepływu z krajów trzecich (w ciągu ostatnich trzech miesięcy) <p>Rozporządzenie 1228/2003</p> <ul style="list-style-type: none"> - informacja o wyłączeniu stosowania przepisów rozporządzenia w stosunku do nowych połączeń - informacje przekazywane na żądanie Komisji w związku z art. 3 ust. 4 i 8 	<p>Dyrektywa 98/30/WE</p> <ul style="list-style-type: none"> - informacja nt. obowiązków publicznych nałożonych na przedsiębiorstwa - odmowy udzielenia koncesji - normy i przepisy techniczne - kryteria odnoszące się do uprawnionych odbiorców <p>Dyrektywa 91/296/EWG</p> <ul style="list-style-type: none"> - zapotrzebowanie na gaz ziemny - rozpoczęcia negocjacji w sprawie przesyłu - zawarcia kontraktów na dostawę - niemożności zawarcia kontraktu na dostawę <p>Dyrektywa 2003/55/WE</p> <ul style="list-style-type: none"> - wszystkie środki przyjęte w celu realizacji zobowiązań publicznych włączając w to ochronę konsumenta - uzasadnienie odmowy wydania pozwolenia na budowę lub eksploatację gazu ziemnego - wyniki nadzoru nad bezpieczeństwem zaopatrzenia - informacja o przyjętych przepisach technicznych - informacja o decyzji o odstępstwie od stosowania przepisów dyrektywy do nowej infrastruktury - zastosowanie środków ma wypadek kryzysu na rynku energetycznym - informacja o podjęciu decyzji o odstępstwie od kontraktu typu „take or pay” - decyzje o odstępstwie w stosowaniu przepisów dyrektyw w stosunku do rynków wchodzących i izolowanych

Źródło: opracowanie własne DIEiSP URE.

Informacje te dotyczą nie tylko rozwoju jednolitego rynku, ale również obejmują swoim zasięgiem warunki, na jakich przedsiębiorstwa prowadzą poszukiwania, eksploatację i produkcję węglowodorów¹⁴.

Omówione dotychczas kompetencje i uprawnienia Komisji nie wyczerpują możliwości regulacyjnych tego organu UE wobec sektora i rynku energii. Te dodatkowe wynikają przede wszystkim z przepisów TWE uprawniających Komisję do wystąpienia z

¹⁴ Dyrektywa 94/22/WE z 30.05.1994 r. dotycząca udzielania i korzystania z autoryzacji w celu poszukiwania, eksploatacji i produkcji węglowodorów.

pozewem do ETS przeciwko państwu członkowskiemu, które nie implementowało dyrektywy w wyznaczonym terminie lub do rozpoczęcia postępowania przeciwko państwu członkowskiemu, którego działanie w jakikolwiek sposób narusza funkcjonowanie rynku konkurencyjnego¹⁵).

Komisja, oprócz wymienionych form i narzędzi oddziaływania na kształt rynku energii elektrycznej i gazu, posiada wiele innych instrumentów (np. podatki czy pomoc publiczna związana z rozwojem transeuropejskich sieci) zasługujących na szersze omówienie.

Podatkowe instrumenty

Istotny element procesu kształtowania się jednolitego rynku energii stanowią próby stworzenia wspólnotowego systemu podatkowego, obejmującego szeroko rozumiane produkty energetyczne oraz zapewniającego stałość warunków działania przedsiębiorstw i sprzyjającego zdrowej konkurencji na rynku wewnętrznym.

Harmonizacja podatkowa wobec produktów energetycznych na poziomie unijnym dotyczy podatków pośrednich: podatku od wartości dodanej (VAT) oraz akcyzy. Podkreślić należy, że w przypadku VAT, wspólnotowe rozwiązania obejmujące swym zakresem produkty energetyczne istnieją już od lat 70. i podlegają pewnym zmianom, wynikającym z ewolucji polityk unijnych oraz wymagań rynku. Natomiast jednolite ramy dla opłat akcyzowych, które miałyby być stosowane dla pełnego zakresu produktów energetycznych, po długim okresie uzgodnień pomiędzy państwami członkowskimi, wkrótce wejdą w życie.

VAT

Postępujący proces liberalizacji rynków energii zmusza do bliższego przyjrzenia się stosowanym obecnie zasadom nakładania podatku od wartości dodanej (VAT) na przesył i dystrybucję energii elektrycznej i gazu ziemnego.

Zgodnie z *Szóstą Dyrektywą (77/388/EWG) w sprawie harmonizacji przepisów państw członkowskich, dotyczących podatków obrotowych – wspólny system podatku od wartości dodanej: ujednoliczona podstawa opodatkowania*¹⁶, energia elektryczna i gaz ziemny traktowane są jako dobra materialne. W związku z tym dostawy tychże nośników energii powinny odbywać się według powszechnie stosowanych zasad dostarczania wszelkich innych towarów. Praktyka jednak wskazuje, że istniejące rozwiązania stwarzają dwie zasadnicze trudności. Pierwsza z nich dotyczy definicji miejsca dostawy towarów, druga kosztów przesyłu.

Miejsce dostawy towarów

Artykuł 8 wspomnianej dyrektywy daje dwie możliwości:

- miejsce dostawy jest tam, gdzie towary znajdują się w czasie rozpoczęcia wysyłki lub transportu do nabywcy,

¹⁵ Działanie państwa członkowskiego może polegać np. na ustanowieniu prawa, które blokuje działanie wybranych przedsiębiorstw na danym rynku. Tak było w przypadku Hiszpanii, która została ukarana za uchwalenie tzw. prawa antyfrancuskiego.

¹⁶ Sixth Council Directive of 17 May 1977 on the harmonization of the laws of the Member States relating to turnover taxes – Common system of value added tax: uniform basis of assessment, OJ L 145, 13/06/1977.

- w przypadku towarów nie wysyłanych ani nie transportowanych jest to miejsce, gdzie towary znajdują się w momencie dostawy.

Odmienne właściwości obu rodzajów nośników energii powodują, iż trudno jest powiązać zawarcie transakcji z fizycznym ich przepływem, a obowiązujące zapisy prawne budzą wiele wątpliwości i sprzyjają niejednolitej interpretacji pojęcia miejsca dostawy. Problem pogłębiają także różnorodne w tym zakresie rozwiązania w ramach prawa cywilnego poszczególnych państw członkowskich.

Do czasu rozpoczęcia reform rynków energii, problem zakwalifikowania dostawy energii elektrycznej lub gazu w zasadzie nie istniał¹⁷⁾. Obecnie około 200 przedsiębiorstw zajmuje się dostarczaniem gazu lub energii elektrycznej na teren innego państwa członkowskiego i prawdopodobnie liczba ich będzie stale rosła (przewiduje się, że nawet 10-krotnie) w ciągu najbliższych lat¹⁸⁾, co wymaga stosownych regulacji.

Dlatego w grudniu 2002 r. zaproponowano następujące zmiany w zapisach Szóstej Dyrektywy¹⁹⁾, odnoszące się do miejsca dostaw:

- dostawy energii elektrycznej i gazu do innego państwa członkowskiego, o ile kupujący zajmuje się obrotem, będą opodatkowane w kraju kupującego (to na niego zostanie nałożony obowiązek uiszczenia podatku); sprzedający nie musi rejestrować się w kraju kupującego²⁰⁾,
- w przypadku dostaw od dystrybutora do odbiorców końcowych (nie prowadzących działalności związanej z handlem energią elektryczną i gazem) VAT nakładany jest na sprzedającego w miejscu faktycznego wykorzystania energii; oznacza to, że w przypadku, gdy odbiorca znajduje się w innym kraju niż sprzedający, dystrybutor będzie musiał zarejestrować swą działalność w kraju kupującego; jednakże, jeśli odbiorca będzie zarejestrowany w swoim kraju dla celów podatkowych, władze krajowe mogą przenieść obowiązek podatkowy ze sprzedającego na kupującego (w tym wypadku sprzedający uniknie uciążliwej konieczności rejestrowania się).

W trakcie opiniowania projektu pojawiły się uwagi krytyczne odnoszące się zwłaszcza do tego ostatniego rozwiązania²¹⁾ – wątpliwości budziło pozostawienie swobody państwom członkowskim we wskazaniu osoby, która zostanie obciążona podatkiem.

Koszty przesyłu

Eksporтеры energii ponoszą opłatę (pobieraną przez operatorów systemów) pokrywającą całkowite koszty przesyłu, którą w kategoriach podatku VAT należy traktować jako opłatę za usługi. Jeśli opłatą jest obciążony podmiot pochodzący z innego państwa członkowskiego niż kraj operatora sieci, zdefiniowanie miejsca świadczenia usług dla celów podatkowych ponownie staje się istotne²²⁾. Brak jednolitej interpretacji tej

¹⁷ W większości państw członkowskich wytwarzanie, przesyłanie i dystrybucja odbywały się w obrębie kraju, a obrót międzynarodowy pojawiał się sporadycznie. Takie incydentalne przypadki nie stwarzały zresztą większych problemów, bowiem kiedy dochodziło do sprzedaży poza granice danego państwa, dostawca (sprzedający) rejestrował swą działalność w kraju, w którym dokonywano zakupu.

¹⁸ Energy Europe Nr 622, April 8, 2003, p. II.4.

¹⁹ COM/2002/688.

²⁰ System ma zostać wsparty przez wprowadzenie mechanizmu obowiązkowej opłaty zwrotnej (ang. *compulsory reverse charge*).

²¹ *Opinion of the European Economic and Social Committee on the Proposal for a Council Directive amending Directive 77/388/EEC as regards the rules on the place of supply of electricity and gas*, ECO/102.

²² Jeśli opłata traktowana jest jako należność za przesył w granicach Wspólnoty, VAT zostanie pobrany w kraju siedziby odbiorcy (są to koszty transportu i w związku z tym za miejsce świadczenia usług uważa

kwestii skutkowało podwójnym opodatkowaniem lub nie objęciem podatkiem VAT przesyłu nośników energii.

W celu zharmonizowania i uproszczenia systemu Komisja zaproponowała:

- w przypadku, gdy operator i jego klient pochodzą z tego samego kraju, podatek nakładany jest na operatora,
- w przypadku, gdy operator i podmiot korzystający z sieci pochodzą z dwóch różnych krajów, VAT uiszcza drugi z nich w kraju, gdzie znajduje się jego siedziba,
- jeśli dostawca jest spoza UE, VAT nakładany jest na odbiorcę we właściwym dla niego państwie członkowskim.

Zastosowanie obu propozycji wydaje się być przesądzone, tym bardziej, że oficjalnie zostały przyjęte i opublikowane w ostatnim czasie²³⁾, a nowe zasady państwa członkowskie będą zobligowane stosować od 2005 r.

Akcyza

Wprowadzenie jednolitego systemu podatków pośrednich stanowiło temat obrad organów i instytucji unijnych od przeszło dziesięciu lat. Znaczne różnice krajowych poziomów opłat akcyzowych²⁴⁾ wpływają niekorzystnie na funkcjonowanie rynku wewnętrznego i pogłębiają wypaczenia konkurencji. W 1992 r. i w 1995 r. powstały wstępne wersje założeń dyrektywy dotyczącej wspólnotowego systemu opodatkowania produktów energetycznych, ale dopiero w 1997 r. Komisja Europejska opracowała projekt dyrektywy, co do którego porozumienie uzyskano w marcu 2003 r.

Nowa dyrektywa²⁵⁾ – rozszerzająca zakres przedmiotowy dotychczasowych rozwiązań wspólnotowych, które znajdowały się w dwóch dyrektywach z 1992 r.²⁶⁾ i dotyczyły jedynie olejów mineralnych – zakłada wprowadzenie obowiązku opodatkowania, z określoną minimalną stawką, wszystkich produktów energetycznych (węgiel kamienny, gaz ziemny, oleje itd.) oraz energię elektryczną. Produkty energetyczne, z wyjątkiem energii elektrycznej, podlegają opodatkowaniu w toku wytwarzania energii, gdy są wykorzystywane jako paliwa silnikowe lub opałowe (nie są opodatkowane ani jako surowce, ani w procesach redukcji chemicznej lub elektrolizy). Energia elektryczna będzie natomiast opodatkowana na etapie finalnego zużycia.

się to, do którego odbywa się transport). Jeśli natomiast koszty te zostaną potraktowane jako opłata za dostęp do sieci, VAT zostanie nałożony w kraju operatora sieci (niektóre państwa członkowskie traktują koszty przesyłu jako opłatę za wykorzystanie sieci i świadczenie usług związanych z majątkiem nieruchomości – tego rodzaju usługi są opodatkowywane w miejscu istnienia sieci).

²³ *Council Directive 2003/92/EC of 7 October 2003 amending Directive 77/388/EEC as regards the rules on the place of supply of gas and electricity* (Dyrektywa Rady 2003/92/WE z 7.10.2003 r. nowelizująca Dyrektywę 77/388/EWG w zakresie zasad dotyczących miejsca dostaw gazu ziemnego i energii elektrycznej – tłumaczenie autorów).

²⁴ Np. wysokość stawek dla benzyny Eurosuper waha się od 296 do 742 EUR/1000 l (Europe Energy No 608, July 26, 2002, str. I.6).

²⁵ Dyrektywa Rady 2003/96/WE z 27.10.2003 r. restrukturyzująca wspólnotowe ramy opodatkowania produktów energetycznych oraz energii – tłumaczenie autorów (*Council Directive 2003/96/EC of 27 October 2003 restructuring the Community framework for the taxation of energy products and electricity*, OJ L 283, 31/10/2003).

²⁶ Dyrektywy 92/81/EWG i 92/82/EWG z 19.10.1992 r. w sprawie harmonizacji struktur opłat akcyzowych od olejów mineralnych oraz w sprawie zbliżania stawek opłat akcyzowych od olejów mineralnych (*Council Directive 92/81/EEC of 19 October 1992 on the harmonisation of the structures of excise duties on mineral oils*, *Council Directive 92/82/EEC of 19 October 1992 on the approximation of the rates of excise duties on mineral oils*).

Dyrektywa wprowadza możliwość stosowania licznych ulg i zwolnień podatkowych, przy założeniu, że nie będą one wpływać niekorzystnie na rynek wewnętrzny i powodować wypaczeń konkurencji.

Zapisy dyrektywy, które zaczną obowiązywać od 1 stycznia 2004 r., oprócz zapewnienia równych warunków konkurencji między rynkami poszczególnych krajów członkowskich poprzez ujednoczenie stawek podatkowych, mają na celu stworzenie warunków do efektywniejszego wykorzystania energii (wykorzystanie technologii energooszczędnych), zmniejszenia uzależnienia od energii importowanej spoza UE oraz ograniczenia emisji dwutlenku węgla i innych substancji szkodliwych dla środowiska naturalnego. Stąd też możliwość zastosowania wyłączeń podatkowych (lub stosowania niższych stawek) dotyczących m.in. energii elektrycznej (wytwarzanej przez odnawialne źródła energii i, po spełnieniu określonych warunków, przez elektrociepłownie) oraz biopaliw.

Dyrektywa, uwzględniając potrzebę zachowania konkurencyjności gospodarek Wspólnoty względem krajów trzecich, pozwala na zmniejszenie obciążeń podatkowych firm działających w najbardziej energochłonnych obszarach gospodarki, które poczyniły największe nakłady na ograniczenie zużycia energii. Przedsiębiorstwa takie będą mogły uzyskać nawet całkowite zwolnienie podatkowe, a firmy działające w obszarach uznawanych za szczególnie energochłonne, będą mogły uzyskać do 50% zwolnienia podatkowego.

W trakcie okresów przejściowych wskazanych w dyrektywie, kraje członkowskie będą zobowiązane sukcesywnie zapewniać zgodność stawek podatkowych z nowymi minimalnymi stawkami wspólnotowymi. Jeśli różnica między stawką krajową a stawką minimalną nie będzie przekraczać 3% stawki minimalnej, kraj będzie mógł dostosować krajowe stawki na koniec obowiązywania okresu przejściowego. Państwa będą miały prawo stosować derogacje, podlegające okresowym przeglądom dokonywanym przez Radę, do końca 2006 r. W przypadku trudności w implementacji zapisów dyrektywy, państwa członkowskie będą mogły uzyskiwać okresy przejściowe do 1 stycznia 2007 r.

Z pewnością można stwierdzić, że polityczny konsens uzyskany w wyniku przedłużających się uzgodnień między państwami członkowskimi, okupiony został wprowadzeniem licznych wyjątków i okresów przejściowych. Zgodzić należy się jednak z opinią Komisji Europejskiej określającą dyrektywę jako znaczący postęp w stosowaniu jednolitych, realistycznych i o szerszym zakresie stawek podatkowych²⁷⁾.

Programy promocji i pomocy

Transeuropejskie sieci

Ważnym elementem rozwoju wspólnego rynku energii elektrycznej i gazu są sieci transeuropejskie. Konieczność ich rozwoju została podkreślona w art. 154 i 155 Traktatu ustanawiającego Wspólnotę Europejską. Dodatkowe wytyczne zostały ustalone w art. 10 Decyzji 1254/96/WE Parlamentu Europejskiego i Rady z 5 czerwca 1996 r. ustanawiającej zbiór wytycznych dla transeuropejskich sieci energetycznych²⁸⁾ oraz w art. 5 Decyzji Rady 96/391/WE z 28 marca 1996 r. ustanawiającej zbiór środków mających

²⁷⁾ Na podstawie wypowiedzi Komisarza ds. Podatków, F. Bolkestein'a, Commission Press Room, MEMO/03/64.

²⁸⁾ Decision No 1254/96 of the European Parliament and the Council of 5th June 1996 laying down series of guidelines for Trans-European energy networks, OJ L 161/147, 29.06.1996.

na celu stworzenie bardziej korzystnych warunków dla rozwoju sieci europejskich w sektorze energetycznym²⁹).

W czerwcu 1996 r. Rada Europejska zaakceptowała 10 projektów budowy sieci transeuropejskich obejmujących swoim zasięgiem nie tylko kraje członkowskie, ale również np. Maroko, Rosję, Białoruś i Polskę³⁰.

Program rozwoju TENs (sieci transeuropejskie) na terenie Wspólnoty obejmował w 2001 r. 90 projektów wspólnego zainteresowania (ang. *Projects of Common Interest*). Projekty te zostały podzielone na następujące kategorie, które w przypadku energii elektrycznej dotyczą:

- a) połączeń terenów izolowanych – 6 projektów,
 - b) rozwoju połączeń między państwami członkowskimi – 14 projektów,
 - c) rozwoju połączeń krajowych związanych z połączeniami transgranicznymi – 13 projektów,
 - d) rozwoju połączeń z krajami trzecimi – 11 projektów
- a w przypadku gazu zostały wyodrębnione następujące kategorie:
- e) doprowadzenie sieci do nowych regionów – 4 projekty,
 - f) połączenie izolowanych sieci gazowych – 15 projektów,
 - g) zwiększenie zdolności odbioru płynnego gazu naturalnego (LNG) i pojemności magazynów – 13 projektów,
 - h) wzrost zdolności transportowych (dostawa gazu poprzez sieci) – 14 projektów.

W celu ułatwienia rozwoju sieci transeuropejskich Decyzją Rady 96/391/WE zostały wskazane instrumenty wspomagające:

- promocja technicznej współpracy pomiędzy operatorami,
- promocja współpracy pomiędzy państwami członkowskimi w sprawie procedury autoryzacji³¹,
- przyznanie pomocy finansowej w ramach finansowego wsparcia regulacji TENs (ang. *financial support regulation*),
- wspieranie Projektów Wspólnego Zainteresowania przez wspólnotowe instrumenty finansowe.

Również w tym przypadku Komisja jest koordynatorem i bezpośrednio kontroluje przebieg prac.

Komisja zdecydowała się przeznaczyć 123 mln EUR w latach 1995-2001 na wsparcie rozwoju TENs. W tabeli 5.2 zaprezentowane zostały wydatki poniesione na poszczególne kategorie projektów.

Rozwój sieci transeuropejskich to tylko jeden z wielu programów energetycznych, jakie realizowane są w Unii Europejskiej.

²⁹ 96/391/EC: Council Decision of 28 March 1996 laying down a series of measures aimed at creating a more favourable context for the development of Trans-European networks in the energy sector, OJ L 161/154, 29.06.1996.

³⁰ Dotyczy to przede wszystkim rozwoju transeuropejskich sieci gazowych.

³¹ W ocenie Komisji procedury autoryzacji w poszczególnych państwach członkowskich trwają bardzo długo. Komisja 14 grudnia 1998 r. przyjęła rekomendacje skierowane do państw członkowskich w sprawie usprawnienia procedur autoryzacyjnych stosowanych przy budowie transeuropejskich sieci energetycznych (OJ L 8, 14.01.1999). W dokumencie Komisja zaleca współpracę i uproszczenie procedur, zwłaszcza przy projektach transgranicznych, w szczególności dotyczy to przejrzystości, wczesnych uzgodnień co do kształtu projektu, wspólną jego prezentację z uwzględnieniem techniczno-ekonomicznych aspektów oraz ochrony środowiska.

Szczególne sfery współpracy energetycznej

Proces budowy wewnętrznego rynku energii Unia Europejska stara się promować i wspierać wieloma celowymi programami, które ukazują znaczenie, jakie przypisuje się poszczególnym sprawom w dziele realizacji wspólnotowej polityki energetycznej. Więcej na temat programów realizowanych przez UE w rozdziale 3.4.

Tabela 5.2. Wielkość pomocy finansowej udzielonej przez Komisję w ramach projektów TEN-s (w tys. EUR)

Rodzaj projektu	Rok			
	1995-1999	2000	2001	Łącznie lata 1995-2001
Budowa połączeń z izolowanymi systemami elektrycznymi	2 407,0	–	2 000,0	4 407,0
Rozwój połączeń pomiędzy państwami członkowskimi	3 562,7	4 235,4	2 355,0	10 153,1
Rozwój wewnętrznych połączeń związanych z połączeniami między państwami członkowskimi	5 949,8	527,0	102,5	6 579,3
Rozwój połączeń z krajami trzecimi	26 221,5	2 704,7	3 966,0	32 892,2
Projekty realizowane w sektorze elektroenergetycznym	38 141,0	7 467,1	8 423,5	54 031,6
Doprowadzenie sieci gazowych do nowych regionów	4 654,5	–	1 043,5	5 698,0
Połączenia izolowanych systemów gazowych	3 620,5	911,4	–	4 531,9
Wzrost możliwości przyjęcia i magazynowania (LNG)	35 604,9	1 502,6	9 392,0	46 499,4
Wzrost zdolności transportowych gazowych sieci przesyłowych	8 179,3	3 886,0	–	12 065,3
Projekty realizowane w sektorze gazowym	52 058,9	6 299,9	10 435,5	68 794,3
Ogółem	90 199,9	13 767,0	18 859,0	122 825,9

Źródło: *Report on the implementation of the guidelines for Trans-European Energy networks in the period 1996-2001*, European Commission, Brussels 14.12.2001.

Obecnie Komisja Europejska zintensyfikowała działania na rzecz rozwoju sieci transeuropejskich. W dniu 11 listopada 2003 r. Komisja przyjęła listę priorytetowych

projektów, których głównym celem ma być stymulacja wzrostu³²⁾. Są to tzw. Projekty szybkiego startu³³⁾ (ang. *Quick – start projects*), które mają być finansowane w 60% ze środków publicznych, a w 40% ze środków prywatnych.

Tabela 5.3. Projekty szybkiego startu

Projekt	Kraj	Początek (rok)	Zakończenie (rok)	Koszt (mln EUR ³⁴⁾)	Etap	Uwagi
EL. 1 Francja – Belgia – Holandia – Niemcy; przebudowa sieci energetycznych w celu wyeliminowania przeciążeń Linia: Avelin – Avelgem	FR-BE	2003	2005	13	P ³⁵⁾ /W ³⁶⁾	Ta kategoria przedsięwzięć może być finansowana z funduszy Europejskiego Banku Inwestycyjnego dostępnych dla sieci transeuropejskich
Linia: Moulaine – Aubange	FR-BE	2005	2007	30	P/W	
EL. 2 Granica Włoch z Francją, Austrią, Słowenią i Szwajcarią; zwiększenie przepustowości połączeń Linia: Robbia – St. Fiorano	CH-IT	2003	2005	25	P/W	
Instalacja dopasowania Fazy	IT-SI	2004	2005	40	P/W	
EL. 3 Francja – Hiszpania – Portugalia; zwiększenie przepustowości połączeń pomiędzy ww. krajami oraz Półwyspem Iberyjskim, a także rozwój sieci przesyłowych na wyspach Linia: Sentemenat – Bescano – Baixas	ES-FR	2004	2006	100	P/W	
Linia: Aldeadavila – Douro – Valdigem	ES-PT	2006	2008	11	P/W	
EL. 4 Grecja – Kraje Bałkańskie – UCTE; rozwój infrastruktury energetycznej w celu połączenia Grecji z UCTE Linia: Philippi – Hamidabad	GR-TR	2004	2006	50	P/W	Przygotowanie do spełnienia kryteriów UCTE
EL. 5 Wielka Brytania – Europa Kontynentalna oraz Północna; założenie/zwiększenie przepustowości połączeń oraz integracja przybrzeżnej						

³²⁾ *Energy Networks: Lists of priority Quick – start projects to boost growth*, Energy Europe, November 14, 2003 – 635.

³³⁾ Komisja Europejska ustaliła kryteria do spełnienia, aby projekt został uznany za Projekt szybkiego startu:

- rozpoczęcie projektu nastąpi w ciągu 3 lat,
- musi dotyczyć transgranicznego przepływu towarów,
- musi wpływać na wzrost i innowacje,
- musi wywierać pozytywny efekt na środowisko.

³⁴⁾ Według cen z 2003 r.

³⁵⁾ Rozpoczęcie nastąpi przed 2006 r.

³⁶⁾ Prace nad projektem w toku.

energetyki wiatrowej; kabel podmorski	NL-UK	2004	2006	480	P/W	
EL. 7 Dania – Niemcy – Pierścień Bałtycki (Norwegia, Szwecja, Finlandia, Dania, Niemcy); zwiększenie przepustowości połączeń oraz integracja przybrzeżnej energetyki wiatrowej						
Skagerak 4 kabel podmorski	DK-NO	2005	2008	400	P/W	
Harku – Espoo (EASTLINK)	EE-FI	2005	2007	110	P/W	
Alytus – Elk	LT-PL	2006	2008	434	P/W	
EL. 7 Dania – Niemcy – Pierścień Bałtycki (Norwegia, Szwecja, Finlandia, Dania, Niemcy); zwiększenie przepustowości połączeń oraz integracja przybrzeżnej energetyki wiatrowej						
Skagerak 4 kabel podmorski	DK-NO	2005	2008	400	P/W	
Harku – Espoo (EASTLINK)	EE-FI	2005	2007	110	P/W	
NG. 1 Wielka Brytania – Europa Północna, w tym: Holandia, Dania, Niemcy (w powiązaniu z państwami Basenu Morza Bałtyckiego) – Rosja: rurociąg gazowy łączący niektóre główne źródła gazu w Europie; poprawa funkcjonalności sieci; zwiększenie bezpieczeństwa dostaw North Transgas Pipeline	RU-DE NL-UK	2006	2010	5000	P/W	EBI przystąpił do odcinka UK-NL
NG. 2 Algieria – Hiszpania – Włochy – Francja – Europa Północna; konstrukcja nowego gazociągu z Algierii do Hiszpanii, Francji i Włoch, oraz zwiększenie mocy przesyłowych pomiędzy Hiszpanią, Włochami i Francją						
Gazociąg: Algieria – Hiszpania – Francja	DZ-ES-FR	2004	2008	1500	P/W	Według szacunków EBI
Algieria – Libia – Włochy	DZ-LY-IT	2004	2008	540	P/W	
NG. 3 Kraje Basenu Morza Kaspijskiego – Środkowy Wschód – Unia Europejska z nowych źródeł, w tym Turcja – Grecja Grecja – Włochy i Turcja – Austria rurociąg gazowy Turcja – Grecja – Włochy	TR-GR-IT	2004	2010	900	P/W	Wymagane przygotowanie analizy wykonalności projektu

Źródło: *Energy Networks: List of priority Quick – start projects to boost growth*, Energy Europe, November 14, 2003 – 635.

Ogólny koszt niezbędnych projektów w sektorze energetyki wyniesie ponad 10 mld EUR. Wsparciem dla projektów ma być udział Europejskiego Banku Inwestycyjnego – EBI (ang. *European Investment Bank*), który zamierza uruchomić dodatkowe instrumenty specjalnie opracowane dla projektów sieci transeuropejskich.

W przypadku funkcjonowania jednolitego rynku energii elektrycznej i gazu, Komisja Europejska – oczywiście we współdziałaniu z innymi organami Wspólnot Europejskich – nie jest jedyną instytucją, która nadaje kształt i kierunek rozwojowi rynku. Poza nią duży wpływ na tok tego procesu – charakter i tempo – mają prace wielu instytucji, w tym szczególnie branżowych.